

Stanisław Moniuszko

1819-1872

Uroczysty koncert w 150 rocznicę śmierci
Zamek Królewski w Warszawie, 4 czerwca 2022, godz. 18.00

ZAMEK – Program 4.06.2022

Stanisław Moniuszko

1. Utwory fortepianowe

Polonez es-moll
Wilanella B-dur
Mazur z baletu *Monte Christo*
Dzwonek wieczorny
Polka C-dur
3 Walce: A-dur, es-moll i Es-dur
Mazur z opery *Straszny dwór*

wyk. **Ivan Shemchuk** - fortepian

2. I Kwartet smyczkowy d-moll

Allegro agitato
Andantino
Scherzo: Vivo
Finale - Un ballo campestre e sue conseguenze: Allegro assai

wyk. **Equilibrium String Quartet**
na instrumentach historycznych

Sulamita Ślubowska – I skrzypce
Małgorzata Malke – II skrzypce
Anna Nowak-Pokrzywińska – altówka
Tomasz Pokrzywiński – wiolonczela

3. Pieśni i arie

Wieczny pokój lirnikowi (śl. Seweryna Żochowska-Duchińska)
Znasz-li ten kraj (śl. Adam Mickiewicz)
Musikers Erdenwallen (śl. Henryk Dammas)
Dwie zorze (śl. Teofil Lenartowicz)
Mateřidouška (Kytice) – Macierzanka (śl. Karel Jaromír Erben)
Panicz i dziewczyna (śl. Antoni Edward Odyniec i Adam Mickiewicz)
Krakowiaczek (Wesół i szczęśliwy) – Krakowiake bin ich
(śl. Edmund Wasilewski, przekład Heinrich Nitschmann)

Aria Stefana (*Cisza dookoła...*) z III aktu opery *Straszny dwór* (śl. Jan Chęciński)

Aria Jontka (*Szumią jodły...*) z III aktu opery *Halka* (śl. Włodzimierz Wolski)

wyk. **Rafał Bartmiński** – tenor, **Emilian Madey** – fortepian

Prowadzenie koncertu: Tadeusz Deszkiewicz

In memoriam....

10 lat temu, dokładnie 4 czerwca 2012 roku i w tej samej sali Zamku Królewskiego, Towarzystwo Miłośników Muzyki Moniuszki zorganizowało szczególny i pamiętny koncert na 140-lecie śmierci swojego Patrona. Pokusiliśmy się wówczas o prezentację przetłumaczonych na język francuski i wydanych za życia kompozytora w Paryżu, pieśni Stanisława Moniuszki, których albumowa publikacja spoczywała błogo w naszych archiwach bibliotecznych. Na pytanie czy kiedykolwiek były u nas wykonywane, nikt prawdopodobnie nie mógłby odpowiedzieć. Prezentacji dokonali francuscy artyści polskiego pochodzenia: Urszula Cuvellier i Dawid Leszczyński, a narracja w języku francuskim ubarwiła tylko muzykę Moniuszki nadając jej inny charakter, inną ekspresję i estetyczny walor. I w tym kontekście można uznać wydarzenie za pamiętne w historii naszego muzycznego wykonawstwa. Jakże miłymi były słowa naszego wspaniałego, nieżyjącego dyrygenta Antoniego Wicherka, który po koncercie powiedział: „... i któż teraz może mówić, że Moniuszko nie był Europejczykiem! ...”

Niedościgła promotorka dzieła Stanisława Moniuszki, założycielka naszego stowarzyszenia śp. Maria Fołtyn, walcząc nieugięcie o należne miejsce dla muzyki Moniuszki tak u nas jak i w świecie, wyznawała tę samą ideę. To z myślą o Niej ówczesny koncert stał się - w moim przekonaniu - również

pamiętnym. Schorowana Maria, pokazała się wtedy publicznie po raz ostatni. Wkrótce osierociła stowarzyszenie. W swoim ostatnim przesłaniu do publiczności, pisała w programie koncertu niezmiennie aktualne słowa: „...Wyrastałam w przekonaniu, że najważniejsza dla przetrwania narodu jest jego kultura – język, tradycja, sztuka. To te wartości ocaliły nasz Naród wówczas, gdy Polski nie było na mapie. Ludzie odchodzą, mody przemijają, zmieniają się rządy, a kultura trwa, bez względu na czasy. Dlatego mnie, jako śpiewaczce i Polce oddanej swojej Ojczyźnie, zawsze najbliższy był Stanisław Moniuszko – twórca dzieł głęboko polskich, przepełnionych patriotyzmem...” Towarzystwo, spadkobierca Jej postawy i ideologii, stara się podążać tą samą ścieżką, czego przykładem jest dzisiejszy koncert.

Zbiegiem okoliczności, a może przeznaczeniem, postać Stanisława Moniuszki i Marii Fołtyn została spięta kłamrą rocznicowych uroczystości. Rok 2022 to 150-lecie śmierci kompozytora i 10-lecie odejścia Artystki. Połączywszy z sobą te dwie „okrągłe” rocznice, Muzeum Teatralne przygotowuje w grudniu br. w Teatrze Wielkim - Operze Narodowej wystawę poświęconą Marii Fołtyn i Jej moniuszkowskim dokonaniom, na którą serdecznie Państwa zapraszam. Zapraszam również na powołany do życia przez Artystkę, Międzynarodowy Konkurs Wokalny im. Stanisława Moniuszki, który rozpoczyna swoje konkursowe zmagania w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej w najbliższy poniedziałek. I wreszcie życząc wielu artystycznych przeżyć, zapraszam już tylko na nasz koncert wypełniony wzruszającą muzyką naszego Twórcy.

Prezes Towarzystwa Miłośników Muzyki Moniuszki

Dzisiejszy program może okazać się dla wielu melomanów niespodzianką, ponieważ zawiera w większości utwory instrumentalne Stanisława Moniuszki. Kompozytor znany przede wszystkim jako twórca oper i licznych pieśni jest też autorem wielu utworów fortepianowych, bardzo rzadko wykonywanych, a także dwóch kwartetów smyczkowych. Pozwalają nam one ujrzeć Stanisława Moniuszkę jako kompozytora bardziej wszechstronnego, nie ograniczającego się do muzyki wokalne.

Muzyka na fortepian była ważnym obszarem Jego zainteresowań twórczych. Pozostawił około 50 oryginalnych kompozycji, w znacznej części miniatur o charakterze tanecznym, a jeśli dodać do tego liczne opracowania utworów innych autorów oraz transkrypcje jego pieśni i arii, to ich liczba znacznie przekracza sto. Jest też grupa utworów na 4 ręce. Fakt, że powstawały najczęściej z myślą o wykonaniu w salonach, nie powinien nas w żadnym razie skłaniać do ich lekceważenia: są to utwory o wysokich walorach artystycznych, świadczące o wybitnym talencie twórcy. Ich gorący propagator, wybitny pianista Cyprien Katsaris, podkreśla: „wartość każdej z tych wspaniałych miniatur jest zadziwiająca: mamy tu do czynienia z prawdziwymi skarbami”. Trudno zrozumieć, dlaczego dopiero w ostatnich latach, półtora wieku po śmierci kompozytora (!), dzięki staraniom nielicznych pianistów, trafiają one do szerokiej publiczności.

Program zawiera przykłady różnych, uprawianych przez Moniuszkę, form tanecznych. Otwiera go Polonez es-moll nr 5

ze zbioru sześciu polonezów, wydanych w roku 1846 i dedykowanych jego przyjacielowi, Florianowi Miładowskiemu. Jedyńy spośród nich w tonacji minorowej ma charakter elegijny, co podkreśla linia melodyczna rozpoczynająca się w niskim rejestrze.

Trzy walce to stylizowane miniatury nie przeznaczone do tańca. Środkowy es-moll, owiany melancholią, okalają dwa o pogodnym charakterze, w tonacjach A-dur i Es-dur.

Beztraska Wilanella B-dur o bogatej, jakby improwizacyjnej melodyce została dedykowana „Pannie Jadwidze Łuszczewskiej” – czyli słynnej poetce Deotymie. Mimo prostego akompaniamentu nie brak w niej harmonicznym niespodzianek.

Wielką popularnością cieszyły się w czasach Moniuszki polki i nic dziwnego, że sam też kilka skomponował. Polka C-dur sprawia wrażenie błahostki, jednak i w niej znajdziemy wiele ciekawych pomysłów melodycznych i harmonicznym.

Manifestacją polskości w operach Moniuszki, na równi z polonezami, są mazury. Nie brak ich też w jego dorobku pianistycznym. Można wyróżnić wśród nich zarówno utwory o charakterze użytkowym, a więc przeznaczone do tańca, jak i stylizowane mazurki, choć to określenie ma w tytule tylko jeden z nich. Dwa, które dziś usłyszymy, są transkrypcjami jego mazurów orkiestrowych. Pierwszy z nich pełnił rolę wstawki do pokazywanego w Warszawie w 1866 roku baletu Monte Christo z muzyką Paolo Giorzy, do którego Moniuszko dokomponował kilka fragmentów. Autor zadedykował mazura dyrektorowi warszawskiego baletu, Romanowi Turczynowiczowi. „Kurier Warszawski” tak go skomentował: „Mazur to salonowy, melodyjny, ale nie mniej dziarski, tak że nie tylko panice, ale i parobczaki równie ochoczo tańczyć by go mogli”. Co ciekawe,

utwór prawdopodobnie nie został w końcu wykonany w ramach baletu Monte Christo, później zaś kompozytor włączył go do operetki Jawnuta. Drugi mazur – to fortepianowa wersja słynnego Mazura ze „Strasznego dworu”.

Większość utworów na fortepian napisał Moniuszko w okresie wileńskim, w Warszawie nie mógł już poświęcić im tyle uwagi. Powrócił do tego instrumentu w ostatnich latach życia, a w dorobku z tego czasu jest miniatura Dzwonek wieczorny, w drugim wydaniu opatrzona tytułem Anioł Pański w wiejskim kościółku.

Dwa Kwartety smyczkowe skomponował Moniuszko w 1839 roku, pod koniec swoich studiów kompozytorskich w Berlinie. Mimo młodego wieku autora są one świadectwem jego dojrzałości artystycznej. Pod względem budowy nawiązują do wzorów klasycznych i ujmują śpiewnością melodyki. Każdemu z Kwartetów Moniuszko chciał nadać mniej konwencjonalne oblicze, wprowadzając elementy polskie. Tak więc w Scherzu z I Kwartetu usłyszymy stylizację mazurka, zaś najbardziej charakterystyczny jest finał w rytmie dziarskiego tańca ludowego, który otrzymał dowcipny podtytuł *Un ballo campestre e sue conseguenze* (Zabawa wiejska i jej skutki). Moniuszko naśladuje tu brzmienie wiejskiej kapeli, z kwintą burdonową w wiolonczeli. Autor musiał być dumny z tego utworu, skoro zadedykował go Józefowi Elsnerowi i wręczył mu partyturę podczas jego pobytu w Wilnie.

Pomimo udanej próby zmierzenia się z gatunkiem kwartetu Moniuszko nigdy więcej do niego nie wrócił. W dziejach polskiej kameralistyki oba jego Kwartety zajęły jednak znaczące miejsce, stanowiąc cenne świadectwo rozwoju talentu przysłego twórcy opery narodowej.

W dzisiejszym programie nie może zabraknąć pieśni i to nie

tylko tych najbardziej znanych, do których należą Krakowiaczek (który będzie wykonany w wersji niemieckojęzycznej), Dwie zorze czy Znasz-li ten kraj do słów Adama Mickiewicza – tą ostatnią zachwylił się Robert Schumann. Zabrzmie też przejmująca modlitwa Wieczny pokój lirnikowi, poświęcona „Pamięci Władysława Syrokomli”, poety, z którym Moniuszko pozostawał w bliskim kontakcie. Do jego wierszy skomponował m.in. 20 pieśni, a wśród nich cykl Lirnik wioskowy. Panicz i dziewczyna – to pieśń w rytmie mazura do zabawnej scenki Antoniego Edwarda Odyńca rozwiniętej przez Adama Mickiewicza.

Spośród pieśni do słów w języku niemieckim usłyszymy *Musikers Erdenwallen* – piosenkę biesiadną, skomponowaną w latach berlińskich do wiersza kolegi ze studiów kompozycji, Henryka Dammasa. Wiemy, że śpiewał on w prowadzonym przez Moniuszkę kwartecie wokalnym. *Macierzanka* powstała do wiersza, który jest tłumaczeniem czeskiej ballady opowiedzianej przez poetę i zbieracza folkloru, Karela Erbena. Dzisiaj będzie ona wykonana z oryginalnym tekstem czeskim, odnalezionym i dostosowanym do muzyki przez Emilianę Madeya.

Program zakończą najsłynniejsze arie tenorowe Moniuszki – aria Stefana ze Strasznego dworu i aria Jontka z Halki.

Krzysztof Teodorowicz

IVAN SHEMCHUK

Naukę gry na fortepianie rozpoczął w wieku trzech lat pod okiem matki. Kontynuował ją najpierw w szkole muzycznej w rodzinnych Czerniowcach (Ukraina), a następnie w Szkole Muzycznej II stopnia im. Salomei Kruszelnickiej we Lwowie. Ukończył z wyróżnieniem Akademię Muzyczną im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy (klasa Jarosława Drzewieckiego). Ponadto brał udział w kursach mistrzowskich prowadzonych przez Urszulę Bartkiewicz, Irinę Rumiancewę, Wierę Nosiną, Andrzeja Jasińskiego, Borysa Blocha, Eugena Indjica, Philippe Giusiano, Dinę Yoffe, Kevina Kennera, Akiko Ebi i Lidie Grychtołównę.

Koncertował w Ukrainie, na Słowacji, Litwie, w Polsce, Danii, Włoszech, Rosji, Czechach, Mołdawii i Rumunii. Występuje z Aliną Andriuti w duecie fortepianowym, odnosząc liczne sukcesy, m.in. w konkursach „Art Duo” (dwukrotnie I nagroda: Kopenhaga, 2014 i Praga, 2015) i „Music without Limits” (Grand Prix: Druskienniki, 2015). Ivan Shemchuk jest także laureatem Międzynarodowego Forum Pianistycznego „Bieszczady bez granic” (Sanok, 2014) oraz I nagród w konkursach: „Russian Seasons” (Jekaterynburg, 2015) i „Musica Classica” (Moskwa,

2015). W Międzynarodowym Konkursie Muzyki Polskiej w Rzeszowie otrzymał w roku 2019 wyróżnienie oraz nagrodę specjalną Towarzystwa Miłośników Muzyki Moniuszki za najlepsze wykonanie utworów Stanisława Moniuszki. W 2020 roku wytwórnia fonograficzna DUX wydała jego debiutancką płytę „Rachmaninoff: Piano transcriptions”.

EQUILIBRIUM STRING QUARTET

Zespół został założony w 2017 roku przez muzyków, którzy od wielu lat występują z najważniejszymi zespołami wykonawstwa historycznego w kraju i za granicą, aby wspólnie odkrywać muzykę kameralną XVIII i XIX wieku. W swojej działalności koncentruje się na przywracaniu do życia – we współpracy z muzykologami i z uwzględnieniem dawnych praktyk wykonawczych – zapomnianych utworów tego okresu, w tym przede wszystkim twórczości kompozytorów polskich.

W powszechnej świadomości polska muzyka kameralna tych

epok jest bardzo mało znana i prawie nieobecna w repertuarze koncertowym oraz fonograficznym. Tę lukę zespół pragnie sukcesywnie wypełniać. W 2018 r. wydał swoją pierwszą płytę, zawierającą pierwsze nagranie na instrumentach historycznych Kwartetów smyczkowych z op. 8 Józefa Elsnera (CD Accord). Niedawno została wydana płyta z utworami Władysława Żeleńskiego.

RAFAŁ BARTMIŃSKI

Absolwent Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w klasie prof. Eugeniusza Sąsiadka. Laureat 3. miejsca w XI Konkursie Wokalnym im. Ady Sari w Nowym Sączu. W 2007 roku zdobył 2. miejsce i wiele nagród pozaregulaminowych w VI Międzynarodowym Konkursie Wokalnym im. Stanisława Moniuszki w Warszawie. Jeszcze w trakcie studiów rozpoczął intensywną działalność koncertową.

Na scenie operowej zadebiutował partią Leńskiego w Eugeniuszu Onieginie Czajkowskiego w reżyserii Macieja Prusa (Teatr Wielki – Opera Narodowa, 2002). Od tego czasu stale współpracuje z tą sceną, wykonując liczne partie tenorowe, m.in. Tamina w Czarodziejskim flecie Mozarta, Jontka i Stefana w operach Moniuszki, Ismaela w Nabucco Verdiego, Borisa w Katii Kabanowej Janáčka, Pinkertona w Madame Butterfly Pucciniego, Madwoman w Curlev River Brittena, Księcia Mantui w Rigoletcie Verdiego i Tamburmajora w Wozzecku Berga. Tą ostatnią rolą debiutował w moskiewskim Teatrze Bolshoi pod batutą Teodora Currentzisa w reżyserii Dmitra Tcherniakova.

Wyróżnił się też w takich rolach, jak: Nemorino w Napoju miłosnym Donizettiego (Opera Wrocławska), Don Ottavio w Don Giovannim Mozarta (Opera Wrocławska, Opera Krakowska), Alfredo w Traviacie Verdiego (Opera Podlaska, Opera Łotewska w Rydze), Rodolfo w Cyganerii Pucciniego, Don José w Carmen Bizeta (Opera Podlaska), Waclaw w Marii Statkowskiego (Wexford Opera Festival), Pasterz w Królu Rogerze Szymanowskiego (Opera Wrocławska, Oper Wiesbaden, Teatro Real w Madrycie, Opéra Bastille w Paryżu, Opernhaus Wuppertal), Don José w Carmen Bizeta (Opera i Filharmonia Podlaska Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku), Steva w Jenúfie Janáčka (Opera Poznańska), Grigorij (Dymitr) w Borysie Godunowie Musorgskiego (Opera Poznańska).

Artysta prowadzi również bardzo bogatą działalność koncertową. Jest czołowym wykonawcą partii tenorowych w dziełach Krzysztofa Pendereckiego: Te Deum, Kosmogonia i Credo (CD, Filharmonia Narodowa, dyrygent Antoni Wit), Siedem bram Jerozolimy, Polskie requiem (Lipsk z MDR Sinfonieorchester; z Israel Phillharmonic Orchestra, Bronfman Auditorium w Tel Awiwie, Muncipial Auditorium w Haifie,

International Convention Centre w Jerozolimie). Wystąpił również w Credo pod batutą Valery'go Gergieva na jubileuszowej gali 80. urodzin kompozytora. Śpiewał w Messa da Requiem Verdiego (International Sacred Music Festival w Rydze, Ljubljana Festival), VIII Symfonii Mahlera (The Israel Symphony Orchestra Rishon LeZion, dyr. Noam Sheriff), Harnasiach Szymanowskiego (Théâtre du Châtelet), Missa solemnis (NOSPR, dyr. Jerzy Semkow) i IX Symfonii Beethovena (Filharmonia Narodowa, dyr. Stanisław Skrowaczewski) i Mesjaszu Haendla. Wziął udział w wykonaniu III Symfonii „Pieśni o nocy” Szymanowskiego z Filharmonią Narodową pod dyrekcją Antoniego Wita (DVD), Sinfonieorchester des Bayreischen Rudfunks w Monachium i Kolonii pod batutą Marissa Jansonsa (CD) oraz z Orquesta Sinfónica de RTVE w Madrycie pod dyrekcją Hannu Lintu.

Współpracuje z większością orkiestr i filharmonii pod batutą znakomitych dyrygentów, takich jak: Gabriel Chmura, Teodor Currentzis, Mariss Jansons, Jacek Kasprzyk, Hannu Lintu, Marc Minkowski, Tadeusz Wojciechowski, Krzysztof Penderecki, Andrzej Straszynski, Antoni Wit, Alberto Zedda, Jerzy Maksymiuk, a także z tej miary reżyserami, co: David Alden, Dmitri Tcherniakov, Mariusz Treliński, Jakob Messer, Michał Znaniecki, Krzysztof Warlikowski, Tomasz Konina, Andrzej Domalik, Krzysztof Zanussi, Krystyna Janda, Alvis Hermanis, Iwan Wyrupajew. Wśród jego nagrań płytowych są: VIII Symfonia „Kwiaty Polskie” Weinberga, Credo i Kosmogonia Pendereckiego, Msze Moniuszki (Fryderyk 2009), Psalmi Tansmana, Vocal-Instrumental Works Lutosławskiego, Falstaff Verdiego, Monbar czyli Flibustierowie Dobrzyńskiego, Missa solemnis ex B Koperskiego, La morte di San Filippo Neri Pasquale Anfossiego (Złoty Orfeusz 2015). Występuje również jako aktor dramatyczny w Teatrze Telewizji (Sesja castingow, reż. Krzysztofa Zanussiego) i w spektaklu Maria Callas. Master class

Andrzeja Domalika u boku Krystyny Jandy. Jako propagator muzyki Stanisława Moniuszki otrzymał z rąk Marii Fołtyn Małe Berło Fundacji Kultury Polskiej.

EMILIAN MADEY

Ukończył z wyróżnieniem studia kompozycji (prof. M. Borkowski), dyrygentury (prof. B. Madey) oraz fortepianu (prof. T. Manasterska, prof. M. Drewnowski). Doskonalił się na kursach u W. Riekerta, N. Immelmana, N. Sztarkmana, R. Pagano, V. Mierżanowa i A. Dvarionaitė. Zajął II miejsce w Międzynarodowym Konkursie Młodych Pianistów i Skrzypków im. B. Dvarionasa w Wilnie (1989); otrzymał Złoty Medal na Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. C. Kahn'a w Paryżu (1990); jest laureatem Międzynarodowego Festiwalu im. J. Hofmanna w Nałęczowie (1994, 1996).

Łączy występy jako pianista z działalnością dyrygencką. Występował w Filharmonii Narodowej, na Zamku Królewskim, w Teatrze Wielkim, Sali Kongresowej i Studio Koncertowym Polskiego Radia w Warszawie oraz z większością polskich

orkiestr filharmonicznych. Koncertował w Austrii, Francji, Korei Płd., Słowenii, na Litwie, w Niemczech, we Włoszech i na Ukrainie. Współpracował z dyrygentami: Bogusławem Madeyem, Wojciechem Rajskim, Jerzym Maksymiukiem, Tomaszem Bugajem, Łukaszem Borowiczem, Tadeuszem Wicherkiem, Marcinem Nałęcz-Niesiołowskim, Massimiliano Caldim i in. Prowadził kursy mistrzowskie w Konserwatorium Čiurlionisa w Wilnie i w Suwon University, College of Music w Korei Płd. Prowadzi klasę fortepianu w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych II st. im. Fryderyka Chopina w Warszawie, jest wykładowcą w Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie.

Wśród jego licznych nagrań są *Metamorfozy - Wariacje* na temat Paganiniego Bogusława Madeya, *Koncert fortepianowy Nr 2* Franciszka Lessla, *Koncert fortepianowy Nr 3 c-moll* Ludwiga van Beethovena, *Portraits - Koncert na fortepian i orkiestrę* Piotra Mossa, *Concertino* Władysława Szpilmana i *Koncert fortepianowy As-dur op. 2* Ignacego Feliksa Dobrzyńskiego. Wydał też 2-płytowy album solowy *Portret*. Był pięciokrotnie nominowany do Nagrody Fryderyk. W 2019 jego autorski projekt *Moniuszko for the World - Pieśni* Stanisława Moniuszki w językach obcych został nominowany do Nagrody Polskiego Środowiska Muzycznego Koryfeusz.

Jako kompozytor jest autorem licznych utworów na instrumenty solowe, zespoły kameralne, na orkiestrę oraz piosenek; skomponował muzykę do filmu Izabeli Cywińskiej *Oczarowanie Fryderyka*.

Rys. A. Podstolski

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

**Narodowy
Instytut
Muzyki
i Tańca**

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury
w ramach programu „Muzyka”,
realizowanego przez Narodowy Instytut Muzyki i Tańca

Współorganizator koncertu

